

GREINING

Nøkur av fólkunum hjá Sea Shepherd, sum vórðu handtikið eftir grindadrápið á Sandi í summar. Myndin er tikið, tá tey komu á Tyrilpallin í Havn.

og yvirgang (terrorismu) í mun til trygd og verju landsins?

Nakað týðir uppá, at ein tilík samanrenning fór fram í ein ávísan mun í Føroyum síðsta summar, men fyri at vita, um aktivisman hjá Sea Shepherd bleiv til ella nærkaðist yvirgangi, mugu vit fyrst allýsa yvirgangshugtakið.

6.1 Yvirgangshugtakið er ikki endaliga allýst altjóða

Sameindu Tjóðir (ST) hevir enn ikki allýst yvirgangshugtakið, hóast arbeitt hevir verið við hesi allýsing nú í nøkur ár. Høvuðsorsøkin til hetta er, at altjóða felagsskapurin hjá muslimsku londunum ”Organisation of Islamic Cooperation” (OIC), sum telur 57 lond, ynskir at skilja ímillum hugtakið yvirgang og rættin hjá fólki, at veita mótstöðu ímóti fremmandari herseting.

Serfrøðingar eru samdir um, at yvirgangshugtakið hevir fleiri týðningar, eisini í søguligum høpi, og at hugtakið kann lýsast út frá fleiri sjónarhornum alt eftir hvørjum umhvørvi og støðu yvirgangurin er staðsettur.

Evropeiska samveldi (ES) orðaði í 2002 eitt yvirgangshugtak á henda hátt:

”Hver medlemsstat træffer de nødvendige foranstaltninger for at sikre, at de i littera a) til i) nævnte forsætlige handlinger, således som de er defineret som lovovertrædelser i national lovgivning, der i kraft af deres karakter eller den sammenhæng, hvori de begås, kan tilføje et land eller en international organisa-

tion alvorlig skade, betragtes som terrorhandling, når de begås med det formål:

– alvorligt at intimidere en befolkning, eller ...”

Síðani verða undir litra a) til i) nevnd nøkur eyðkenni fyri yvirgang eitt nú deydiligur harðskapur, gíslatøka og burturflyting, flog- og skipsrán, og eisini atgerðir mótmegis týðningarmiklum funktiónum og veitingum í samfelagnum verða nevndar, infrakervi. vatn og elveitingar. Hóttanir um at fremja omanfyri nevndu atgerðir koma eisini inn undir yvirgangshugtakið.

Tað er komið fyri, at aktivistiskir bólkur í samfelagnum, sum hava ymisk endamál við sínum mótmælum, tað verið seg innan politikk, umhvørvi ella djórvernd, førka seg frá síni upprunaligu aktivismu, sum byggir á friðarlig mótmæli, til ein meira harðrendan framferðarhátt við uppilegging og samanbrestir við myndugleikar. Í tilíki fòrum er tað eitt hárfint markamót millum aktivismu og yvirgang. Serliga í einum lítlum samfelagið sum Føroyar, har ein aktivistiskur felagsskapur kann vera fjølment til staðar runt alt landið, kunnu borgarar kanska føla seg skjótari bangnan ella hóttan enn í størri samfeløgum.

Men at framferðarhátturin hjá Sea Shepherd felagsskapinum í fjør summar hevði ta endamál: ”alvorligt at intimidere en befolkning, ...” er tað nokk eingin ivi um. Tí haldi eg spurningurin er viðkomandi at seta, um tað ikki eisini kann sigast

at vera yvirgangur, tá samleikin hjá einum landið verður raktur.

7. Arbeiðið við lógarbroytingunum fevnir víða og eigur at gerðast í stigum

Væntandi fer tað at taka nakað av tíð, at gera neyðugar lógarbroytingar, og tað hevði tí verið rættur framferðarháttur, at arbeiðið verður gjørt í stigum. Samtíðis er talan um trygdar- og verjupolitiskt mál, har tað er viðkomandi at gera broytingar í útlendinga- og rættargangslógini, ið eru tvær danskar lógir, sum eru settar í gildi í Føroyum. Tí mugu danskir myndugleikar við í viðgerðina av lógunum.

Útlendingalógin hevir ásetingar um burturvísing av persónum, sum koma inn í landið, og sum kunnu vera til vanda fyri trygd landsins. Í rættargangslógini verða viðurskipti skipaði, sum hava við trygd og landaskil í Føroyum at gera. Rættargangslógin skipar eisini virksemi hjá politinum. Skilagott hevði tí verið, at arbeiðið tók støði í hesum báðum lógum.

Tað er eisini viðkomandi, at viðgera grindareglugerðina – kunngerð um grind frá juli mánaða 2013 – sum við heimild í lógtingslógunum um hvalaveiðu og vernd av dýrum, skipar viðurskiptini í sambandi við grindarakstur og grindadráp. Grindareglugerðin er nýliga herd og nútímansgjørd í mun til raksturin, har § 11 er soljóðandi:

§ 11. ”Tá boðað er frá grind, kann sýslumaðurin gera av, at eitt øki, tað verið seg land, hav ella loftrúm,

er grindarakstrarøki. Í hesum sambandi kann sýslumaðurin geva boð um, hvør kann vera á økinum og geva boð um, at skip, flogfør ella fólk beinanvegin skulu fara úr økinum, sama um hesi eru við í grindarakstrinum ella ikki. Stk. 2. Sýslumaðurin kann harumframt til eina og hvørja tíð avbyrgja eitt øki sum grindaøki, tað verið seg land, hav ella loftrúm, og geva einum og hvørjum boð um ikki at fara inn á avbyrgda øki. ...”

Sum sæst í § 11 í grindareglugerðini omanfyri, so gevur henda grein í reglugerðini politinum sera víðar heimildir í mun til at skipað eitt grindarakstrarøki. Serliga hetta, at politiið kann gera av, at loftrúmi eisini skal vera grindarakstrarøki, fyrikemur at vera ein sera markant herðing av reglugerðini. Spurningurin er, um henda herðing er ov ógvuslig sæð í ljósinum av, at heimildir hjá politinum í mun til at gera inntriv mótmegis borgarunum, skulu fyrst og fremst finnast í lóggávuni, sum politiið virkar eftir – í fyrsta lagi rættargangslógini og í øðrum lagi í einari politilóg, sum okkara grannalond og eisini Danmark brúkar.

7.1 Rættargangslógin, sum aðrastaðni er dagførd við einari politilóg

Rættargangslógin í Føroyum er ikki dagførd í mun til virksemi hjá politinum í dag, at skipað átøk mótmegis víðgongdum felagsskapum sum eitt nú Sea Shepherd, ið kunnu hótta trygd landsins.

Til dømis eru lógir um virksemi

hjá politinum – sokallaðar politilógir – settar í gildi í okkara grannalondum, har virksemi hjá politinum í mun til uppgávur, inntriv, skil og trygd, átøk í sambandi við mótmælisgongur, ófrið og brúk av valdið, eru lýst í lógini.

Í føroysku rættargangslógini § 108 – sokallaðu ”generalfuldmagten” – stendur ikki nógv skriva um virksemi hjá politinum í Føroyum, men er henda áseting meira alment orðað og er soljóðandi:

”§108. Politiets opgave er at opretholde sikkerhed, fred og orden, at påse overholdelsen af love og vedtægter samt foretage det fornødne til forhindring af forbrydelser og til efterforskning og forfølgning af sådanne. Stk. 2. Med justitsministerens samtykke kan der pålægges politiet andre opgaver.”

Virksemi, uppgávur og tey átøk og inntriv, ið politiið í Føroyum útinir í verki, er tískil ikki serliga væl lýst og kjølfest í lógini samanborið við onnur lond. Hetta er ein bágið fyri politiið í sambandi við útinna av teirra virksemi, tí tað er ógreitt sambært lógini, hvussu langt politiið kann fara í mun til at útinna vald mótmegis persónum, sum búgva- og upphalda sær í Føroyum. Nakað annað er, at politiið sjálvt kanska ikki metir, at hetta við einari vantandi lóggávuheimild er ein trupulleiki, tí politiið byggir sitt virksemi eisini á síðvenju og praksis.

Men tað er ein bágið fyri rættartrygdina hjá borgarum í Føroyum og fyri teir persónar, ið koma inn til Føroyar – við atlit til eitt